

5. SINONIMLER (MANYDAŞ SÖZLER)

388-nji gönükme. Okaň. Has gara ýazylan sözleriň aňladýan manysyny düşündiriň.

1. Oraz mekdepde **gowy** okaýar. Oraz mekdepde **ýagşy** okaýar. Oraz mekdepde **oňat** okaýar.
2. işçiniň **güýçli** gollaryndaky agyr çekiç ýokardan aşak tiz-tiz inip çykýardy. işçiniň **kuwwatly** gollaryndaky agyr çekiç ýokardan aşak tiz-tiz inip çykýardy.

Aydylyşy we ýazylyşy aýry-aýry bolup, manysy meňzeş ýa-da biri-birine ýakyn bolan sözlere sinonim diýilýär.

Meselem: Ýagşy, gowy, oňat.

Bu ýerde üç sany söz bar. Olaryň her biri üýtgeşik seslerden düzülipdir, emma olaryň manysyna üns bersek, üçüsi-de oňatlygy aňladýar. Gurt, böri, möjek sözleri dürli-dürli seslerden düzülen üç sany söz bolsalar-da, bir manyny, ýagny möjegi aňladýarlar.

389-nji gönükme. Okaň. Sözlemlerdäki sinonimleri (manydaş sözleri) aýdyp beriň. Soňra olary nusgadaky ýaly edip göçüriň.

1. Biz siziň bolşuňyza garap durjak däl. Sen nämä seredip dursuň? Bulara bakyp durma-da, öz işiň bilen bol!
2. Gyş çykdy, indi bahar geldi, meýdan her hili güllere bezeler. Ýaz geldi, kömelek gözlemäge gideliň!
3. Seniň häsiýetiň ýaman, aýdylana gulak asaňok. Seniň erbet häsiýetiň üçin maňa gep gelýär.
4. Depderleriňi, kitaplaryňy arassa saklamak seniň borjuňdyr. Okuw esbaplaryny, üst-başyňy tämiz sakla, senden görelde alsynlar.

NUSGA: 1. Garap, seredip, bakyp. 2 ...

Sözlemlerdäki sinonimleriň biri-biri bilen ýerini çalşyryp, okap görüň we sözlemleriň manysynyň üýtgeýändigini ýa-da uýtgemeyändigini aýdyp beriň.

* * * *

390-nji gönükme. Has gara ýazylan sözleriň yzyndaky köp nokatlaryň ýerine şol sözleriň sinonimini ýazyp, sözlemleri göçüriň.

1. Birden **şemal** (...) öwüsmäge başlady. Biz garaşmagymyzy dowam etdirdik. Biz saňa **köp** (...) garaşdyk, emma sen gelmediň. Seniň bu bolşuňy ýoldaşlaryň **ýaman** (...) gördi.
2. Olaryň münüp barýan maşynynyň motory oçdi, emma ony şofýor **derrew** (...) **düzetdi** (...). Hiç zady gaýgy etmäh, **basym** (...) ugrarys.

3. Biz parahatçylygy söýýäris. Ýok bolsun uruş! Biziň hemmämiz (...) urşy ýazgarýarys.

4. Okalga siziň öýüňizden uzakdamy (...)?

NUSGA: Birden şemal (ýel) öwüsmäge başlady.

* * * *

391-nji gönükmä. Nakyllary okaň. Has gara ýazylan sözleriň sinonimini aýdyp beriň.

Altyn ýerde ýatmaz, **ýagşylyk** ýolda galmaz.

Arkaly köpek **gurt** alar.

Baş bolmasa, göwre läş.

Bir gülden **bahar** bolmaz.

Güýçliniň gül ysy bar.

Ýeke gezen **heder eder**.

Köp damjadan köl bolar.

Ýakaly don ýamamaga **ýagşy**.

Tapan sinonimdeş sözleriniň ýerini çalşyryp okap görüň we nakyllaryň manysynyň üýtgeýändigini ýa-da üýtgemeyändigini aýdyň.

* * * *

392-nji gönükmä. Aşakdaky sözleriň sinonimini tapyp, depderiňize ýazyň.

Güýçli, ...; görmek, ...; garaňky, ...; nan, ...; arryk, ...; syrkaw, ..., ömürlük, ...,

ýaman, ...; gowy, ...; gaýrat, ...;

NUSGA: Güýçli, kuwwatly;

* * * *

393-nji gönükmä. Göçüriň. Has gara ýazylan sözleriň zyzndan aşakdaky ýaýyň içindäki sözlerden olaryň sinonimini tapyp ýazyň.

Ýakynda biz obalaryň birinde bolduk. Ol oba Aşgabatdan **daş**. Biz obada okuwçylaryň güýji bilen konsert berdik.

Biziň konsertimiz oba adamlarynyň göwnünden turdy.

Biziň **Watanymyz** her hili magdanlara, oba hojalyk önümlerine baýdyr. Biz öz eziz Watanymyzy ýürekden söýýäris. Biz **ýaz** aýlary meýdanlara gezelenje çykýarys. Gaýraky oba tarap gidýän köça **uşajyk** daşlar dökülipdir.

(uzak, meýdanda, ýurt, mähriban, bahar, golaýda).

394-nji gönükme.. Aşakdaky sözleri okaň. Manýdaş sözleri tapyp, olaryň her bir toparyny özbaşdak setirlerde ýazyň.

Erbet görmek, çörek, derrew, oňat, ýagşy görmek, çalt, nan, dutar, hemmämiz, ýagşy, tamdyra, barymyz, tiz, gowy, ýek görmek.

NUSGA: 1. Erbet görmek, ýaman görmek, ijek görmek.

3952-nji gönükme. Okaň. Has gara ýazylan sözleriň sinonimini aýdyp beriň.

DORDEPEL

Ýaz aýlarynyň **hoş** howaly günleriniň biridi. Náme-de bolsa, ýadymda däl, bir iş bilen öýden çykyp, Aşgabadyň **köp** adamly köçeleriniň biri bilen barýarkam, at toýnagynyň sesleri meni çuňňur pikirden oýatdy. Ýaş ýigitleriň birnäçesi atlaryny öwürdirip, giň köçäniň ortasy bilen sürýärdiler. **Owadan** tohum atlar boýunlaryny talawladyşyp, **kellelerini** dik tutuşyp, oýnaklaşyp barýardylar. Ýanýodadan barýan köpçülik, ýolagçylar ýörite **aýak saklap**, atlary synlaýardylar. Men hem synladym.

Ýolagçylardan kimdir biri synlap duran ýerinde:

—Gör, nähili **gowy** atlar!— diýip, özbaşyna gürläp, ýüregindäki şatlygyny ýüzüne çykardy.

(A. Gowsudow, «Dordepel»).

* * * *

396-nji gönükme. Göçüriň. Sözlemlerde ulanylan sinonim sözleriň aşagyny çyzyň

1. Gyş öýle ýerine baran ýaz gününüň şöhesi giň äleme nur saçýardy. Mylaýym öwürsýän bahar şemaly sämeýärdi.

(A. Gowsudow), Eserler).

2. Watan — biziň söýgimiz, mähribanymyz, guwanjymyz.

3. Gyşyň aýazly günleri sowlup, howa biraz maýlapdy. Howanyň ýylap başlamagy bilen, meýdandaky gök otlar gün--günden ösýärdi.